

Dette er en forkortet utgave som presenterer resultatene fra den kvalitative spørreundersøkelsen blant et utvalg deltakere og deres tilretteleggere i organisasjonene. Videre er det foretatt enkelte endringer for å sikre den enkelte deltaker anonymitet. Arbeidet er utført av prosjektleder Anders Midsundstad.

”FRITID MED BISTAND”

*En midtveisevaluering
av et 3-årig prosjekt
i Kristiansand kommune*

Forord

Denne rapporten er skrevet som prosjektoppgave i 6. semester på sosionomutdanningen ved Høgskolen i Agder. Prosjektoppgaven er knyttet til faget SO 3200 – Prosjektarbeid innenfor helse- og sosialsektoren. Rapporten er utarbeidet av studentene Nina Borge, Helge Brox, Ann-Therese Laukus, Egil Måseide og Tina Rosén.

Kristiansand, mai 2003

Innholdsfortegnelse

(Kapitel 2,3,4 og 7 er tatt bort.)

	Forord	
Kapitel 1	Prosjektets egenart	3
1.1	Mål og avgrensning	4
1.2	Problemstilling	5
1.3	Oppbygging av oppgaven.....	6
Kapitel 2	Presentasjon av prosjektet	
2.1	Bakgrunn og omfang	
2.2	Målsetting	
2.3	Hovedtiltak	
2.4	Prosjektets metodikk	
Kapitel 3	Teoretisk ramme	
3.1	Normalisering og VSR	
3.2	”Empowerment” og brukermidvirkning	
3.3	Holdninger og endringsarbeid	
3.4	Metodikken i ”Arbeid med bistand”	
3.5	Støttekontaktordningen	
Kapitel 4	Metodiske tilnæringer	
4.1	Kvalitativ metode	
4.2	Kvantitativ metode	
4.3	Etisk refleksjon	
Kapitel 5	Resultater fra undersøkelsen	6
5.1	Hvem er informantene til kvalitative intervju	6
5.2	Presentasjon av informasjon fra brukerne	7
5.3	Presentasjon av informasjon fra tilretteleggerne	12
5.4	Presentasjon av informasjon fra kommunale samarbeidspartnere	18
Kapitel 6	Brukernes og tilretteleggerens erfaringer med prosjektet	21
6.1	Tidsaspektet.....	21
6.2	”Menyen”	23
6.3	Sosial inkludering og selvtillit.....	24
6.4	Tilretteleggerrollen	25
6.5	Brukermidvirkning	28
6.6	Informasjon	30
Kapitel 7	De kommunale samarbeidspartnernes erfaring med prosjektet	
7.1	Eierskap til prosjektet	
7.2	Brukermidvirkning	
7.3	Inkludering og VSR	
7.4	Holdninger	
7.5	Metodikken	
Kapitel 8	Refleksjon, oppsummering og konklusjon	32
	Litteraturliste	

Kapitel 1 Prosjektets egenart

I august 2001 ble det satt i gang et prosjekt i Kristiansand kommune som fikk navnet "Fritid med bistand". Prosjektet tar sikte på å utvikle og prøve ut en ny metode overfor mennesker som av ulike årsaker har behov for hjelp til å organisere sin fritid. Metoden skal være et supplement til den eksisterende støttekontaktordningen. Prosjektet tok utgangspunkt i en oppfatning om at det i mange tilfeller er vanskelig å gi tilfredsstillende hjelp gjennom støttekontaktordningen, og at mennesker med ulike funksjonshemninger ofte henvises til segregerte fritidstilbud. Prosjektet tok videre utgangspunkt i sentrale begreper som "normalisering" og "integrering", og ønsker å utvikle og prøve ut en metode for å få flere mennesker med ulike funksjonshemninger sosialt inkludert i de ordinære fritidstilbudene i Kristiansand kommune. Et sitat fra prosjektets informasjonsbrosjyre viser noen av de grunnleggende tankene bak prosjektet:

"Vi erfarer at inkludering bare er meningsfylt når vi oppnår tydelig sosial samhandling og aksept – ikke bare et fysisk nærvær og nærhet.

"Fritid med bistand" er både et prosjekt og en metode. Metoden bygger i stor utstrekning på metodikken i "Arbeid med bistand", der hensikten er å inkludere mennesker med ulike funksjonshemninger i det ordinære arbeidsliv. "Fritid med bistand" ønsker å prøve ut og tilpasse den samme metodikken med sikte på å hjelpe flere mennesker med ulike funksjonshemninger i å bli inkludert i ordinære fritidsaktiviteter.

I kapitel 2 vil vi presentere både prosjektet og metoden mer i detalj. For å forstå hva denne rapporten handler om, og for å forstå vårt valg av problemstilling finner vi det nødvendig allerede nå å gi en kort presentasjon.

Målsettingen for prosjektet er i utgangspunktet todelt. For det første er det et mål å utvikle og prøve ut en metode for å oppnå større grad av inkludering i det ordinære organisasjonsliv for mennesker med ulike typer funksjonshemninger. For det andre er det et mål at metoden blir tatt inn i den kommunale handlingsplanen, slik at den etter at prosjektperioden er over kan benyttes aktivt som et arbeidsredskap i kommunen.

For å oppnå denne todelte målsettingen har prosjekt satt opp tre hovedtiltak:

1. *Utvikle metoden "Fritid med bistand"*
2. *Drive informasjonsarbeid og undervisning*
3. *Prøve ut metoden overfor et utvalg mennesker*

Det første punktet handler om å utvikle selve arbeidsmetoden. Det andre punktet handler om flere ting. For det første handler det om å informere brukere og eventuelle pårørende om prosjektet og om den hjelpen prosjektet kan tilby. For det andre handler det om å informere de aktuelle organisasjonene om prosjektet og om ideene bak prosjektet, slik at organisasjonene selv kan videreføre ideene i arbeidet med å hjelpe "sin" bruker. For det tredje handler det om å informere ulike kommunale samarbeidspartnere for å bevisstgjøre og motivere saksbehandlere om metoden, og kanskje ikke minst for å oppnå målsettingen om å videreføre metoden ved å få den inkludert i den kommunale handlingsplanen. Det tredje punktet handler om å prøve ut metoden konkret overfor mennesker som har behov for hjelp. I løpet av prosjektperioden skal prosjektet prøve ut metoden overfor 20 brukere.

1.1 Mål og avgrensning

Høsten 2002 mente prosjektledelsen at det var behov for en ekstern midtveisevaluering av prosjektet. Prosjektledelsen valgte å ta kontakt med Høgskolen i Agder med forespørsel til sosionomstudentene om å gjennomføre en slik evaluering. Da prosjektet ble presentert for oss, oppfattet vi dette som en meget spennende oppgave. Vi "tente" på de ideene prosjektet bygget på, og vi mente at en slik evaluering ville kunne gi oss en verdifull erfaring å ta med ut i arbeidslivet.

Det er styringsgruppen for prosjektet som formelt er oppdragsgiver for midtveisevalueringen. Styringsgruppen har gitt oss fritt spillerom når det gjelder valg av problemstilling og hva vi ønsker å sette fokus på. I bestillingen har imidlertid styringsgruppen stilt noen forholdsvis konkrete spørsmål som de ønsker å få svar på. Disse spørsmålene har vi valgt å la ligge som et bakteppe for vårt arbeid. Det betyr at vi så langt som mulig ønsker å gi svar på disse spørsmålene, men vil i liten grad bruke styringsgruppens formuleringer direkte i vårt arbeid.

Den viktigste begrensningen for vårt arbeid er at vi langt på vei har ”kjøpt” metoden ”Fritid med bistand”. Det betyr at vi ikke har satt oss som mål å gjennomføre en evaluering av de ulike elementene i selve metoden og utviklingen av denne. I vår drøfting og analyse vil vi likevel komme med noen kommentarer til noen av elementene i metoden fordi vi tror at de kan ha betydning for hvordan brukerne har opplevd den hjelpen de har fått gjennom ”Fritid med bistand”.

Når det gjelder informasjonsarbeid og undervisning har vi også vært nødt til å sette noen begrensninger. For det første kan vi ikke innenfor våre rammer undersøke i detalj hva brukerne, tilretteleggerne og de kommunale samarbeidspartnerne vet om prosjektet og om metoden. Vi ønsker imidlertid å finne ut om brukerne og tilretteleggerne opplever at de har fått den informasjon og den oppfølging de har følt behov for. I tillegg ønsker vi å finne ut om sentrale personer i kommunale etater har kjennskap til prosjektet, og kanskje også finne ut noe om hvilken holdning disse personene har til prosjektet og til metoden.

Utprøvingen av metoden overfor mennesker som har behov for bistand er det tiltaket vi synes er det viktigste og mest spennende, både i forhold til prosjektet og i forhold til vårt evalueringsarbeid. Vi ønsker å sette fokus på de brukerne som har deltatt i prosjektet og finne ut noe om deres livsverden før og etter møtet med prosjektet. Innenfor våre rammer har vi dessverre ikke anledning til å ta kontakt med alle de som har vært involvert i prosjektet. Vi ønsker imidlertid å komme i kontakt med noen utvalgte brukere og deres tilretteleggere (jfr. kap. 2.4) for å finne ut noe om hvordan de har opplevd møtet med ”Fritid med bistand”.

1.2 Problemstilling

I vårt valg av problemstilling har vi tatt utgangspunkt i to av de tre hovedtiltakene som fremkommer i prosjektbeskrivelsen. Med de begrensningene vi har beskrevet ovenfor, og med tanke på at vårt arbeid skal være en midtveisevaluering, ønsker vi å stille følgende to spørsmål:

- 1. I hvor stor grad har prosjektet så langt lyktes i å spre informasjon og kunnskap om metoden ”Fritid med bistand” ?*
- 2. I hvor stor grad har prosjektet så langt lyktes i å gi et tilbud til mennesker som har behov for hjelp til å bli sosialt inkludert ?*

1.3 Oppbygging av oppgaven

Vi har valgt å dele oppgaven inn i åtte kapitler, hvor kapittel 1 og 2 er en innledning og presentasjon av prosjektet. Kapittel 3 inneholder den teorien vi har valgt å legge til grunn for oppgaven. I kapittel 4 tar vi for oss metodevalget vi har gjort, samt en etisk refleksjon rundt oppgaven. Resultatene fra undersøkelsene presenterer vi i kapittel 5. Drøftningsdelen av oppgaven kommer inn som kapittel 6 og 7, hvor kapittel 6 går på brukere og tilretteleggeres erfaringer, og kapittel 7 går på de kommunale samarbeidspartnerne erfaringer fra prosjektet. I kapittel 8 kommer vi først med en refleksjon og oppsummerer, og kommer til slutt med en kort og konsis konklusjon.

(Kap. 2 Presentasjon av prosjektet, kap. 3 Teoretisk ramme og kap. 4 Metodiske tilnærminger er tatt ut)

Kapitel 5 Resultater fra undersøkelsen

I dette kapitlet vil vi presentere de dataene vi har fått fra våre informanter gjennom intervjuer og spørreskjema. Vi vil først presentere de brukerne og tilretteleggerne vi har intervjuet. Deretter vil vi presentere deres svar. Videre følger en presentasjon av de svarene vi har fått fra de kommunale samarbeidspartnerne via spørreskjema.

5.1 Hvem er informantene til kvalitative intervju

Jon er født på midten av 90-tallet. Han har ADHD og Tourettes syndrom. Jons ønske var å begynne med motorsport. Intervjuet med Jon ble gjort sammen med mor hjemme hos familien. Jon var selv til stede og deltok aktivt i samtalen den første halvtimen. Resten av samtalen ble gjort bare med mor.

Odd er Jons tilrettelegger i motorsportsklubben. Han er selv aktiv medlem. Intervjuet med Odd ble gjennomført i en bil ved klubbens bane.

Bjørn er født på midten av 80-tallet. Bjørns ønske var å bli med i en dansegruppe. Intervjuet med Bjørn ble gjort hjemme hos familien. Mor og far var til stede, men deltok bare delvis i samtalen.

Anna er Bjørns tilrettelegger i fritidsklubben som er ansvarlig for Bjørns dansegruppe. Anna er en av de som er ansvarlige for fritidsklubben. Intervjuet med Anna ble gjennomført på en kafé i Kristiansand.

Tor er født i på begynnelsen av 80-tallet. I møte med "Fritid med bistand" ønsket Tor å begynne med kampsport. Intervjuet ble gjennomført hjemme hos Tor. Det var ingen andre til stede under intervjuet.

Håkon er Tors tilrettelegger i kampsportsklubben. Håkon er formann i klubben, og har det administrative ansvaret. Intervjuet med Håkon ble gjennomført i en sofakrok i klubbens treningslokaler.

5.2 Presentasjon av informasjon fra brukerne

Prosjektet "Fritid med bistand"

Familien til Jon fikk høre om prosjektet "Fritid med Bistand" på et møte om støttekontakt. Familien hadde søkt om støttekontakt til Jon, men fikk beskjed om at det ikke var vanlig å få støttekontakt til en så ung person. Det måtte være en helt spesiell grunn, og det måtte være helt nødvendig hvis det skulle gå igjennom. Fordi Jon er så hardt rammet av ADHD reagerte familien på dette svaret: "Hvis ikke Jons situasjon var spesiell, hva var da spesielt?" Prosjektet "Fritid med Bistand" var på dette tidspunktet i oppstartsfasen. På omsorgskontoret fikk familien greie på at Jon kunne være en mulig kandidat til dette prosjektet, og de ble derfor oppfordret til å søke ham inn. Familien gjorde dette, og Jon ble deltaker i dette nye prosjektet. For at han skulle kunne bli en del av dette prosjektet ble det fattet et vedtak om støttekontakt. I prosjektledelsen er det Anders Midtsundstad familien har hatt kontakt med. Familien har vært svært fornøyd med oppfølgingen som Anders har gitt dem. Moren forteller at han har vært flink til å ringe og ta kontakt med dem. Han har fulgt med på om det er ting familien har ønsket å forandre, eller om det er ting som kunne ha vært gjort annerledes.

Det at dette er et tidsbegrenset prosjekt mente moren at ikke hadde noen betydning for dem. Hun var ganske sikker på at Jon ville fortsette med motorsport så lenge han selv synes at det er moro. Nå har de fått et bein innenfor organisasjonen. Det har hele tiden vært åpenhet rundt Jons diagnose.

Bjørn fikk vite om prosjektet gjennom en som er ansatt i kommunen. Bjørn kunne ikke huske hvor hun jobber. Etter avtale kom Anders Midtsundstad på hjemmebesøk for å informere nærmere om prosjektet og om hva prosjektet kunne tilby. Verken Bjørn eller foreldrene hadde noen sterke formening om det at selve prosjektet kom til å bli avsluttet, men de var veldig opptatt av at de kunne få hjelp og oppfølging over lang tid. Bjørn mente at det var greit nå, men mor ga uttrykk for at Bjørn hadde behov for noe mer hjelp, og kanskje også flere prosjekter eller aktiviteter. Hun synes at Bjørn fortsatt sitter for mye inne alene. Både Bjørn og foreldrene gir uttrykk for at de har fått god informasjon om prosjektet, men gir samtidig uttrykk for at selve prosjektet ikke er vesentlig for dem.

Tor kom i kontakt med prosjektet gjennom en psykiatrisk sykepleier som informerte om denne muligheten. Den psykiatriske sykepleieren hadde da gjort to mislykkede forsøk på å få ordnet med støttekontakt for Tor. Han forteller at forsøket mislyktes dels fordi han ikke kunne tilpasse seg det å ha en kommunalt ansatt "barnevakt" hengende etter seg hele kvelden, og dels fordi de aldri fant en skikkelig "soulmate". Den psykiatriske sykepleieren ordnet da en avtale med Anders Midtsundstad.

Metoden "Fritid med bistand"

Hjelpen familien til Jon har fått igjennom prosjektet mener moren er "verd gull". Hun sier at "prosjektet er unikt i seg selv". Hun forteller at det er svært tungt å ha et barn som er så sterkt funksjonshemmet som Jon. "Det er vanskelig å se at barnet mislykkes gang etter gang". Hun sier at det har vært vanskelig å se på at Jon ikke har klart å føle seg vel i fritidsaktiviteter. Jon har prøvd seg på flere ulike aktiviteter som fotball og turn, men dette har ikke fungert tilfredstillende "fordi Jons atferd ikke er akseptert i samfunnet". Han er en gutt med mye aggresjon, og har en tendens til å tro at alle hater han hvis han gjør noe feil. Derfor kan det føles vanskelig for ham for eksempel å spille fotball eller andre lagspill. Hvis han da gjør en feil, tror han at alle de andre er etter ham, og skal ta ham. På grunn av Jons atferd har andre barn til tider blitt nektet å leke med ham av sine foreldre. Dette er noe som han selvfølgelig

oppfatter som veldig dumt. Mor mener at det viktigste elementet i "Fritid med bistand" er tilretteleggeren. Dette er en person som sitter med mye kompetanse innenfor fritidsaktiviteten. Han er en person som var aktiv i klubben før Jon begynte. Han kjente miljøet og har vært en viktig støttespiller. Jon er nå inkludert og godtatt i miljøet. Jon har stor tiltro og tillit til sin tilrettelegger.

Bjørn opplever at han har fått god hjelp gjennom "Fritid med bistand". Foreldrene gir i enda sterkere grad uttrykk for at metoden har vært til stor hjelp. Bjørn ønsket å få være med i en dansegruppe, og fikk den hjelpen han trengte for å komme med i en slik gruppe. Han har imidlertid hatt en følelse av å ha hatt med seg "barnevakt" når han har vært sammen med tilretteleggeren. Dessuten synes han at det har vært vanskelig at han i begynnelsen måtte trene sammen med yngre. Han skulle ønske at han også i begynnelsen fikk trene sammen med mer jevngamle. Han forstår imidlertid at dette hadde vært vanskelig å få til. Etter at han hadde trent en stund og fått til en del "triks", kunne han begynne i en fast gruppe der han føler seg på like fot med de andre. Bjørn fikk velge den aktiviteten han selv ønsket å være med i. Bjørn sier at han er fornøyd med den hjelpen han har fått, og er veldig tilfreds med at han nå er med i sin egen dansegruppe. Foreldrene er imidlertid mer i tvil om dette er nok for Bjørn, og ser at han fortsatt sitter en del alene foran TV eller data.

Tor formidler mange lovord om prosjektet og om måten han har fått hjelp på gjennom "Fritid med bistand". I Anders møtte han en "kul fyr" som var veldig opptatt av hva Tor ønsket. Tor ble presentert for en lang "meny" med tilbud om ulike fritidsaktiviteter. Tor visste umiddelbart at det måtte bli kampsport, og plukket ut noen aktuelle organisasjoner. Førstevalget blant kampsportene var imidlertid også opplagt, og Tor fikk dette ønsket oppfylt.

Valg av organisasjon

Valget av organisasjon ble gjort i samarbeid mellom familien og Anders. Jon hadde i utgangspunktet veldig lyst til å drive med boksing eller karate. Det hadde ikke moren noe særlig sans for. Et annet ønske Jon hadde var å kjøre "firehjuling". Motorsport var et valg som foreldrene kunne være med på. Jons unge alder viste seg å ikke være noe problem ettersom det ikke er noen aldersgrense når kjøringen skjer i organisert form og på lukket bane. Nå kjører Jon tohjuling. Motorsport er en forholdsvis dyr idrett. For å gi Jon muligheten til å få sitt ønske oppfylt, bestemte tilretteleggeren seg for å ikke motta lønn. I stedet kjøpte

prosjektet den første motorsykkelen han skulle bruke. Mor sier at det er et fint miljø på klubbens bane. De lager vafler og selger brus og kaffe. Mor opplever at Jon er fullt inkludert i klubben.

Bjørn valgte dans fordi han så det på TV. Han så det som en utfordring å prøve ut om det virkelig gikk an å gjøre de ”triksene” de gjorde. Bjørn trener en til to ganger i uken. Noen ganger er han sammen med de andre i fritidsklubben, men det synes han er litt kjedelig. Bjørn opplever at dansingen er letter enn han trodde. Det beste med aktiviteten er at han får være med i ”sin egen” dansegruppe. Det dummeste er at de ikke har et eget rom der gruppen kan få trene i fred. Bjørn gleder seg veldig til å gå på treningene, og ønsker å bli bedre. Drømmen er bakover-salto, men han tror det er mange år til han tør det. Han synes det er passe med en til to ganger i uken. Han er redd for at han kan bli lei hvis han trener oftere.

Tor valgte kampsport bl.a. fordi en i familien har vært aktiv i en kampsport. ”Det har vært kult”. Dette familiemedlemmet ”viste meg stor tillit ved at jeg fikk være fadder for datteren”. Dette mente Tor var sterkt medvikende til at han fikk motivasjon til å få orden på livet sitt. Han har også opplevd at en annen slektning nå er ødelagt på grunn av dop. Det synes han er nifst. Slik vil ikke han bli. Lenge før Tor ble med i ”Fritid med bistand” var han og så en oppvisning i kampsportsklubben. De virket veldig selvsikre og godt trente. Han ville bli som dem. Nå føler Tor seg som ”en av gutta” i klubben. Målet er å få sort belte om noen år. Han er ofte på trening og merker at han blir i bedre form. Når han nå drar til byen vet han alltid hvor han skal og hva han skal gjøre. Før drev han bare rundt og ventet på at ”noe” skulle dukke opp. Han kunne ikke med sine problemer og sin bakgrunn ”banke på døra” og si at han ville begynne. Nå fikk han en sjanse, og den grep han.

Inkludering

Jon ga uttrykk for at han liker å kjøre motorsyssel. Moren forteller at fordi Jons dagsform varierer veldig, er det ikke alltid han har lyst til å gå på trening. Det var heller ikke alltid han gadd å kjøre når han kom opp til banen. Broren hans har også begynt å kjøre motorsyssel. Jon sier selv at han har fått seg en kamerat på banen som av og til er med hjem til familien. Jon ser på denne gutten som en venn. Mor har imidlertid et inntrykk av at denne gutten mer er en kamerat av storebroren. Hun sier at Jon bare er sammen med denne gutten når han er på besøk hjemme hos familien.

Bjørn kjente ingen i dansegruppa fra før. Han hadde sett noen av dem, men hadde aldri snakket med dem. Han føler at han har fått noen gode venner gjennom gruppa, spesielt en av dem, som bor i nabolaget. De andre i gruppa bor i andre bydeler. De treffes derfor ikke utenom treningene.

Tor kjente heller ingen i klubben fra før. Han hadde sin omgangskrets i rusmiljøet. Han har kuttet kontakten med sine gamle venner. Tor er blitt kjent med en som han trener sammen med. De treffes hver gang på trening. De omgås ikke så mye utenom treninga – ennå. Tor opplever at de er litt forskjellige sånn ellers, men han tror at det vil gå seg til.

Tilretteleggeren

Jon er bare sammen med sin tilrettelegger når han trener på banen. Det er vanligvis en gang annenhver uke. Når de er sammen får Jon hjelp av Odd til å lære mer om hvordan han skal kjøre. Odd er i følge moren en svært tålmodig mann, som er veldig flink med Jon. Han er bl.a. flink til å overse all banningen. Odd er en person som er veldig behjelpelig. Det hender at han henter Jon før trening. Dette er med på å motivere Jon til å gå. Dette opplever familien som veldig positivt. Familien føler at de har fått den hjelpen de trenger fra tilretteleggeren.

Bjørn er sjelden sammen med tilretteleggeren på treningene, men treffer henne når han går på fritidsklubben. Tidligere kom Anna ofte hjem for å hente Bjørn eller for å planlegge hva de skulle gjøre. Anna har også vært med Bjørn for å kjøpe ”riktige” klær til dansingen. Nå går Bjørn på trening uten at Anna behøver å hente ham. Både Bjørn og foreldrene føler at de har fått mye hjelp og oppfølging fra Anna. Bjørn er redd for å stikke seg ut, og har følt seg litt spesiell i forhold til de andre. Han skulle ønske at han ble litt mer likt behandlet.

Tor opplever det positivt at hans tilrettelegger er voksen. Håkon har klare retningslinjer og gir klare beskjeder. Han er knalltøff, og Tor prøver så godt han kan å gjøre som han sier. Tor opplevde at han og Håkon fort fant ”tonen”, og at det har vært viktig for å lykkes. Tor ser opp til Håkon, nærmest som en ”mentor”. De har et åpent forhold, og Tor kan ringe til Håkon når han har det vanskelig. På de vanlige treningene er Tor med på lik linje med de andre som trener. Tor og Håkon møtes imidlertid til ekstra trening der det bare er de to.

Støttekontakt

Jon har vært for ung til at det har vært aktuelt med støttekontakt. Tilbudet om hjelp gjennom "Fritid med bistand" kom imidlertid som en følge av foreldrenes ønske om å få støttekontakt for Jon.

Bjørn har tidligere forsøkt støttekontaktordningen. Han har prøvd med to forskjellige støttekontakter, men det har fungert dårlig. Bjørn sier at støttekontakten ofte kom på tidspunkt som passet dårlig. Bjørn syntes ikke aktiviteten sammen med støttekontakten var særlig gøy, og at han følte seg litt for spesiell når han var ute med "barnevakten".

Tor har også forsøkt støttekontaktordningen. Tor klarte imidlertid aldri å holde avtalene. Det var "liksom ikke noe spennende med støttekontakten". Tor ga uttrykk for at han var veldig lite motivert for å ha støttekontakt.

Kan "Fritid med bistand" være nyttig for andre?

Moren til Jon roser prosjektet. Hun mener at det kan være til god hjelp for andre, både for brukeren selv og for nettverket rundt. Det blir en avlastning for alt det ansvaret som ellers ligger på foreldrene. Barnet lærer også mye av å få være med i en aktivitet sammen med andre. "Dette er erfaringer som barna kan bruke senere i ulike situasjoner".

Bjørn hadde ikke noe spesielt å si til spørsmålet om "Fritid med bistand" kan være aktuelt for andre. Mor er imidlertid veldig fornøyd med tiltaket, og mener at det er veldig fint for mennesker som ikke vil eller tør å gå ut.

Tor mener at "Fritid med bistand" helt sikkert kan være til hjelp for mange. Han undrer seg imidlertid på hvordan de skal rekruttere folk til prosjektet. Han skulle ønske at folk fikk hjelp før de er blitt en "sak". Tor synes at det er trist at utekontakten er lagt ned. De hadde god kontakt med miljøet og hadde muligheten til ha fanget opp folk før de får så store problemer som han har fått.

5.3 Presentasjon av informasjon fra tilretteleggerne

Prosjektet ”Fritid med bistand”

Odd, som er Jons tilrettelegger, kom i kontakt med prosjektet gjennom en henvendelse fra Anders Midtsundstad. Henvendelsen gikk på om Odd kunne tenke seg å samarbeide med prosjektet. Dette syntes Odd virket spennende, og et samarbeid ble satt i gang. Av personene innenfor prosjektet er det Anders Midtsundstad han forholder seg til og har kontakt med. Det var Anders som la ting til rette og det var han som ”lærte” ham hva prosjektet innebærer. Odd mener at det har liten betydning at prosjektet er et tidsbegrenset prosjekt. Det som kan by på utfordringer er nok det økonomiske, dette fordi motorsport er en ganske kostbar idrett å drive med. Det kreves både innkjøp og vedlikehold av mye dyrt utstyr.

Anna, som er Bjørns tilrettelegger, kom i kontakt med prosjektet via fritidsetaten i Kristiansand kommune, og deretter med Midtsundstad. Det er Anders hun har hatt kontakt med i hele prosjekt perioden. Hun forteller at hun ikke hadde hørt noe om et lignende prosjekt før dette. Hun synes hun har fått den informasjonen hun trenger om prosjektet, men har likevel et ønske om enda mer informasjon hvis dette var mulig. Hun føler ikke at det var noe uklart rundt prosjektet, og oppfølgingen med henne som tilrettelegger var bra. Det at det er et tidsbegrenset prosjekt synes hun både for sin egen del og brukerens del er et negativt moment. Bruker har kun fått tre måneder i prosjektet, og hun føler at både hun og Bjørn trenger mer tid for å nå de målene de har satt.

Håkon , som er Tors tilrettelegger, kom i kontakt med ”Fritid med bistand” ved at Anders Midtsundstad ringte til ham og fortalte om prosjektet og om Tors ønske om å begynne i klubben. I løpet av den times lange samtalen ble han svært interessert og motivert til å hjelpe Tor. Håkon fikk også tilsendt en artikkel i ”Kvartstikka” og 2-3 A4-ark med mer informasjon om prosjektet. Håkon er svært interessert i prosjektet, og ønsker å hjelpe mennesker på denne måten. Han sier at han kunne ha tenkt seg å slutte i sin jobb for å arbeide med et slikt prosjekt. Avtalen med ”Fritid med bistand” går ut til sommeren, og det er ikke gjort noen avtaler for høsten. Han gir uttrykk for at det er for tidlig å avslutte samarbeidet nå, og ønsker oppfølging videre. Det er viktig for Håkon å ha den tette oppfølgingen og samarbeidet med prosjektet inntil han blir mer trygg på at Tor virkelig føler seg inkludert.

Metoden ”Fritid med bistand”

Odd mener at Jon har fått et bra utbytte av å få være med i motorsportsklubben. Han føler at Jon etter hvert klarer å mestre syklene, og at han kan se framgang hos ham. Det viktigste med

hjelpen som Jon har fått, er at han får oppmerksomhet alene. Men Jon har også vært med på trening sammen med andre nybegynnere. En del av hjelpen som Odd gir Jon, handler om å forsøke å hindre Jon i å oppleve nederlag. Odd har en oppgave med å hjelpe til med å bygge opp selvbildet og selvfølelsen til Jon. Jon er selv med på å påvirke treningene til en viss grad. Han får for eksempel selv være med å bestemme hvor på banen og hvor mye han skal kjøre.

Anna synes at hvis det hadde vært et tilbud om mer opplæring og mer informasjon om metoden ville hun ønsket det velkommen. Hun mener at Bjørn opplever prosjektet som noe positivt, men at begrenset tidsramme er negativt. Det viktigste ved hjelpen Bjørn har fått mener hun er sosial trening, strukturert hjelp og oppfølging, og kontakten med medmennesker. Hun forteller videre at hun flere ganger har ”skremt” Bjørn med at hun kommer og drar ham med seg på dansingen. Noen ganger har hun også kommet hjem til ham og hentet ham, noe hun tror hjalp ham til å komme seg ut. Det vanskeligste ved hjelpen Bjørn har fått tror hun er følelsen han har av å ”ha en barnevakt”, og at han føler at alle vet han har ”barnevakt”. Han vil gjerne at hun er tilstede hele tiden, men diskret og skjult for alle de andre. Anna sier også at hun føler at Bjørn har fått lov til å være med å bestemme mye selv, som for eksempel valg av aktivitet og hvordan hun skal støtte ham. Etter at han har tatt disse valgene må han ”ledes” i riktig retning og presses litt for at det skal fungere for ham.

Håkon har gitt uttrykk for å ha fått mye og god informasjon om metoden ”Fritid med bistand”. Han har opplevd ”Fritid med bistand” som veldig bra, og gir også uttrykk for at Tor har opplevd den hjelpen han har fått som positiv. Han tror at Tor var, og kanskje fortsatt er, nervøs for at de andre ikke skal akseptere ham. Men han har ikke fått inntrykk at noe er veldig vanskelig for Tor. ”Han stiller 100 % opp på treningene, er lett å prate med og han er åpen og ærlig overfor de andre i klubben. Han fungerer veldig bra i klubben og på treningene”. Tor har fått anledning til å bestemme at han skal begynne i kampsport klubben. Rammene for hans deltakelse i klubben er derimot veldig stramme. Han har fått et ultimatum fra treneren i klubben om at han må stille på treningene, at han ikke skal bruke det han lærer i klubben andre steder, og at han ikke skal bruke rusmidler. Ellers må han slutte. Dette er imidlertid regler som gjelder for alle i klubben. Treneren er i utgangspunktet streng på dette, men Håkon ønsker å holde litt igjen. Dersom Tor får en ”sprekk”, ønsker han å snakke med Tor og ikke bare stenge han ute fra klubben.

Valg av organisasjon

Odd mener at en av grunnene til at Jon og hans familie valgte nettopp denne organisasjonen, handlet om beliggenhet. Det er en organisasjon som holder til ikke langt fra hjemmet til familien. Han mener også at mangfoldet klubben har å tilby var med på å påvirke valget av fritidsaktivitet. Odd synes at dette var et riktig valg av familien. Han har selv fått god tilbakemelding fra familien om at dette har vært kjempepositivt for både Jon og resten av familien.

Bjørn har fortalt til Anna at støttekontaktilbudet ikke fungerte for ham, og at hans interesse for dans var avgjørende for hans valg. Det at det skulle være noen ”i kulissene” for ham hele tiden var også avgjørende. Hun tror at dette tilbudet var det rette for Bjørn fordi han dermed fikk muligheten til å komme inn i miljøet og dyrke interessen sin. I tillegg har han fått muligheten til å oppleve det å være en ”normal” ungdom.

Håkon tror at Tor valgte kampsportsklubben fordi Tor har et konkurranseinstinkt i seg, og fordi han er en individualist. Tor er en type som trenger en tøff idrett, og har også tidligere vært aktiv i en tøff individualsport. Tor har også et familiemedlem som driver en lignende kampsport, og har vært interessert i ulike kampsporter i lang tid. Lenge før han ble med i ”Fritid med bistand” hadde Tor vært på en oppvisning i klubben. Tor hadde derfor god kunnskap om sporten fra før, og var også svært motivert da han begynte. Håkon mener at kampsportsklubben absolutt er det rette tilbudet for Tor. Han er ikke enig med dem som mener at mennesker med Tors bakgrunn ikke bør lære kampteknikker og selvforsvar. Han mener tvert imot at mennesker med Tors bakgrunn gjennom trening i kampteknikker og selvforsvar lærer å tenke før de handler, og ikke handle så mye på impuls. Tor lærer å lete etter løsninger når han er i en vanskelig eller ”umulig” situasjon. Han lærer å tenke positivt og aldri gi seg.

Inkludering

Odd forteller at Jon er en svært sosial gutt, og at det virker som om han ikke har noen problemer med å få kontakt med de andre medlemmene i klubben. Jon er en svært åpen gutt som snakker med alle i alle aldersgrupper. Stort sett fungerer han tilfredstillende i miljøet, men når han har en ”downperiode” kan han bli noe krevende. Jon er etter Odds oppfatning blitt fullt inkludert i klubben og i miljøet. Han kommer fra en ressurssterk familie som har oppnådd mer enn at Jon er blitt inkludert. Hele familien har fått et helt nytt liv. Jons eldre bror er også blitt medlem, og er en aktiv kjører. Jon er en gutt med sterke meninger, han har meninger om hva han har klart og hva han ikke har klart. Han mestrer etter hvert også den nye sykkel som foreldrene har kjøpt.

Anna sier at det ikke ser ut som om Bjørn har fått noen nye venner som han omgås mye med på fritidsklubben eller utenom. I utgangspunktet var det meningen at Bjørn skulle få hjelp til å bli aktivt med i fritidsklubben. Det har foreløpig ikke skjedd. Likevel har prosjektet medført at Bjørn har vært med på en dansegruppe. Der er han fortsatt aktiv med.

Håkon forteller at det er få av medlemmene i kampsportsklubben som treffes noe særlig utenom treningene. Noen er heldige og etablerer nære vennskap gjennom klubben, men Håkon oppfatter det som unntaket. Kampsporten er en felles interesse, og det er i klubben medlemmene er sammen. Det er derfor ikke naturlig å avtale kinobesøk eller kaffebesøk med Tor, verken for Håkon eller for noen av de andre i klubben. Det er imidlertid mye sosialt felleskap i sofakroken etter treningene. Tor trener mye sammen med én person, og Håkon gir uttrykk for at det fungerer veldig bra. Håkon synes imidlertid at Tor ”ikke er kommet helt inn”. Han ser at Tor ofte står og tripper rundt sofakroken, at han virker rastløs og at han ikke slapper helt av. Håkon er usikker på om Tor kanskje fortsatt føler en redsel for ikke å bli akseptert, men håper og tror at årsaken ligger i at Tor må ut å ha seg en røyk. Håkon mener at det ikke er noe som er til hinder for at Tor kan bli inkludert i klubben på lik linje med de andre. Han har stor tillit til Tor, og ser ikke bort fra at Tor i løpet av et år eller to blir instruktør for sin egen gruppe nybegynnere.

Tilretteleggerrollen

Odd og Jon er sammen på klubbens bane. Odd trente gutten på den lille sykkelen han hadde før, og hjelper nå å trene ham på den nye sykkelen. De er sammen ca 2 ganger i uka. Jon har vært flink til å komme på treningene, og familien har vært flinke til å følge ham opp.

Tilrettelegger føler at han er med på å hjelpe gutten, men han ser at det er vesentlig at gutten kommer fra en ressurssterk familie. Verken klubben eller prosjektet har mulighet til å dekke de økonomiske utgiftene fullt ut. Odd kan ikke tenke seg å slutte som tilrettelegger.

Når Anna møter Bjørn en gang i uken er hun bare tilstede som en slags ”usynlig” hjelper og støtte hvis Bjørn trenger henne. Hun understreker at det er en stor fordel for Bjørn at hun allerede var på fritidsklubben som miljøarbeider, og at han dermed ikke følte ”barnevaktfaktoren” så veldig høy. Anna er fornøyd med sin rolle som tilrettelegger slik den er. Det ekstra ansvaret og oppfølging som tilretteleggerrollen medfører ser hun ikke som noen belastning eller noe negativt. Når den avtalte perioden er over vil hun ikke ha noe problem med å trekke seg helt ut av rollen som tilrettelegger. Hun ønsker imidlertid en obligatorisk oppfølging av Bjørn i en periode etterpå for å styrke ham og for at det ikke skal bli en for brå avslutning.

Tor trener i klubben to ganger i uka sammen med Håkon og de andre klubbmedlemmene. I tillegg har Håkon inngått avtale med ”Fritid med bistand” om å trene sammen med Tor 12 timer i måneden, dvs. 3 – 4 timer i uka. Håkon og Tor trener da helt alene. Da er ikke Håkon ”kjempesjef”. De trener på like fot, og Håkon får selv mye utbytte av at de trener sammen. Tor tar ofte kontakt med Håkon, spesielt når han har det vanskelig. Håkon prøver da å prate med ham, og å gi gode råd. Håkon sier ikke konkret hva Tor skal gjøre og ikke gjøre, men prøver å snakke med ham om at han selv må tilrettelegge livet sitt slik at han ikke får problemer. Håkon er veldig opptatt av at klubben og treningene bare er en liten del av Tors liv, og at ønsker å hjelpe ham også på andre områder. Håkon har bl.a. tatt kontakt med ”Fritid med bistand” for å hjelpe Tor med å få et bedre botilbud.

Håkon er fortrolig med den rollen han har som tilrettelegger, og ser ikke for seg at noe burde vært annerledes. Han ser det ikke som naturlig at han og Tor skal være kompiser enda, men ser heller ikke bort fra dette på sikt. Han ser ikke for seg at avslutningen av samarbeidet med ”Fritid med bistand” vil medføre noen endring i forholdet til Tor. De vil fremdeles beholde kontakten.

Kan ”Fritid med bistand” være nyttig for andre?

Odd har stor tro på at denne formen for hjelp kan være nyttig for andre enn Jon. Han har selv hatt erfaring med at rusmisbrukere under rehabilitering har hatt stor glede av å få kjøre motorsykkel. Det å tilrettelegge et ordinært fritidstilbud for personer i en utsatt posisjon kan være til stor hjelp.

Anna skryter av prosjektet og sier at det er en ”genial idé”. Hun tror at mange mennesker i ulike situasjoner kan dra nytte av dette prosjektet, men at det burde være en minimum tidsramme på seks måneder for å kunne oppnå et resultat som er tilfredsstillende både for bruker og tilrettelegger.

Håkon har også stor tro på denne måten å hjelpe mennesker på. Han mener at støttekontaktordningen er upersonlig fordi støttekontakten og brukeren ikke har noen felles interesser. ”Derfor er ”Fritid med bistand” en mye bedre måte å hjelpe folk på”. Han tror at mange mennesker kan ha nytte av et slikt tilbud. Han mener at ”Fritid med bistand” er et svært spennende prosjekt, og et prosjekt som absolutt burde fortsette.

5.4 Presentasjon av informasjon fra kommunale samarbeidspartnere

Her følger resultatene fra spørreskjemaet vi sendte til 19 enhetsledere i kommunen.

Spørsmål 1: 13 av respondentene hadde hørt om metoden ”Fritid med bistand”.

1 hadde ikke kunnskap om dette.

12 hadde fått informasjonen på enhetsledermøte.

1 hadde ringt selv.

Spørsmål 2: Alle 13 mente at de hadde kunnskap om de bakenforliggende teoriene normalisering og VSR.

Spørsmål 3: Alle 13 hadde tro på at deltakerne ville få en mer verdifull fritid.

Spørsmål 4: 6 respondenter kjente til deltakere som var blitt sosial inkludert som følge av sin deltakelse i prosjektet.

7 hadde ikke kjennskap til noen.

Spørsmål 5: 4 svarer at de kjenner til deltakere prosjektet ikke har vært til hjelp for.

8 kjenner ikke til noen.

1 svarte ”vet ikke”.

Spørsmål 6: Hvilke holdninger har du til prosjektet ”Fritid med bistand” som helhet?

5 var veldig positive.

4 mente det var et godt alternativ til støttekontakt.

1 mente at prosjektet hadde en god visjon, men at det var lite gjennomførbart.

2 svarte ikke på spørsmålet.

1 mente at det er vanskelig å måle effekt.

Spørsmål 7: Vi spurte om hva respondentene syntes om prosjekter med stor grad av brukermedvirkning. Vi brukte en skala med en skala fra -3 til +3, der -3 er ”svært negativ” og +3 er ”svært positiv”

12 krysset av på +3

2 krysset av på +2

Spørsmål 8: Her var spørsmålet i hvor stor grad respondentene syntes det er behov for at funksjonshemmede blir inkludert på lik linje med gjennomsnittbefolkningen.

Vi brukte samme skala som i spørsmål 7.

11 krysset av på +3

2 krysset av på +2

1 krysset av på +1

Spørsmål 9: 7 mente at de enkelte etatene har kapasitet til å gjennomføre et slikt prosjekt.
5 mente de ikke hadde det.
2 svarte ”vet ikke”.

Spørsmål 10: Alle de 14 respondentene ville fremmet kunnskap og kompetanse om et slikt prosjekt.

Kapitel 6 Brukernes og tilretteleggerens erfaringer med prosjektet

6.1 Tidsaspektet

Gjennom de kvalitative intervjuene vi har foretatt har det fremkommet delte meninger om tidsaspektet har betydning for brukeren. En av brukerne har avsluttet sin tilknytning til prosjektet, mens de to andre fortsatt er med i prosjektet. Bjørn, som ikke er tilknyttet prosjektet lenger, har fortsatt med sin aktivitet i en litt annen form, men både hans mor og tilrettelegger ytret at de skulle ønske at prosjektet kunne hatt en lengre tidsperiode.

Alle tilretteleggerne mente også at tett oppfølging over tid var viktig. Dette avspeiler at å møtes på aktiviteten en gang i uken i bare noen få måneder ikke er nok for at brukeren skal bli inkludert. Selv om brukerne selv mener at den tiden de har fått i prosjektet er nok, kan dette kanskje være en slags "fluktvei" for brukeren hvis han er redd for å ikke bli akseptert av "de andre" etter så kort tid. Det tar tid å bygge opp selvtillit hos brukeren slik at han føler seg trygg, og tør å ta skrittet fullt ut for å bli sosialt inkludert. Dessuten må en tenke på at dette er personer som kanskje bruker mye mer tid på å føle seg hjemme i aktiviteten enn andre kanskje ville brukt. Videre må en huske på at når en bygger et menneske opp fort, kan det like fort falle sammen igjen. Hvis for eksempel en av brukerne brukte hele sin tid i prosjektet på å bygge opp selvtilliten, og prosjektet ble avsluttet akkurat når han følte selv at "ja, nå kan jeg klare dette!", så ville det skape en utrygghet hos brukeren.

I prosjektbeskrivelsen sies det at man skal strebe etter å bedre livskvaliteten til brukerne, og at det finnes flere variabler for å oppnå dette. Slike variabler kan for eksempel være sosial deltakelse og mestring. Dette har etter vår mening sammenheng med tidsaspektet. Denne "normaliseringen" gjennom forskjellige variabler må skje over tid, selv om det synes at sosial deltakelse blir dekket straks en er kommet med i prosjektet fordi man har faste møtetider på aktiviteten. Brukerne har i større eller mindre grad i løpet av perioden oppnådd sosial deltagelse, noe som igjen kan antyde at prosjektet har forbedret livskvaliteten for dem. Som nevnt før kan mennesker bruke svært ulik mengde tid på å opprette nye sosiale kontakter. Selv om det synes som om at de har en sosial deltagelse gjennom prosjektet, må det tas hensyn til

at enkelte har behov for å spre hjelpen over en lengre periode for å oppnå større sosial deltagelse.

Mestring er en annen variabel. Brukerne viser til dels lav grad av mestring. De kommer inn i prosjektet med lite egenskaper og kunnskaper om hvordan et sosialt liv fungerer, både fra andres og sin egen side. Dette vil med andre ord si at de skal lære seg en ”hel livserfaring” om sosial deltagelse i løpet av en bestemt tidsperiode. De må kunne mestre store deler av en sosial læring som andre har brukt år på å lære seg. Enkelte har noen erfaringer med seg, og mestrer dette i løpet av kort tid. Andre som har lite, og kanskje dårlig erfaring, bruker denne tiden til å først mestre sin egen redsel eller andre hindringer før de kan komme i gang med å skape seg et sosialt liv.

Å få personer sosialt inkludert er en lang og vanskelig prosess, både for bruker og tilrettelegger. Gjennom våre intervjuer synes det at de to som har vært lengre tid i prosjektet betegnes av tilrettelegger som inkludert, mens den ene som var med i prosjektet i kortere tid ikke kan betegnes som inkludert i gruppen. Om dette er en tilfeldighet kan være vanskelig å si. Kanskje var de på helt forskjellige nivå når det gjelder selvtillit. Når dette er sagt, må det også nevnes at den hjelpen som de har fått synes tilstrekkelig i den tidsperioden de har vært med i prosjektet. Dette er både bruker og tilrettelegger enige om.

Tidsrammen for prosjektet fører likevel noe positivt med seg, fordi om det synes avsluttet ”for tidlig” for en bruker, da alle vil fortsette med aktiviteten selv om det ikke finnes noen tilrettelegger for dem der. Bare det å bli introdusert for en aktivitet, og få prøvd seg der en stund vil øke selvtilliten og øke mestringen i det å komme inn som en ukjent i en gruppe. Dette kan også føre til at de senere tør å ta initiativet til en annen aktivitet som de har lyst til å delta i.

6.2 ”Menyen”

Tor ga uttrykk for bevisste tanker om det han kalte ”menyen” – listen over de aktivitetstilbud prosjektet hadde. Hans argument var at det var helt sentralt for ham at han kunne finne et tilbud som lå nært det han virkelig ønsket. Han hadde ikke så mange forskjellige ønsker. Det var imidlertid avgjørende for ham å finne ”sin” aktivitet på listen. Han antok at situasjonen var lignende for andre også. Det å finne den rette aktiviteten og et miljø han kunne tilpasse seg er en av suksessfaktorene. Et vellykket valg, og prosessen er nærmest selvgående.

Avhengigheten av foreldre avtar i ungdomsårene, mens behovet for fritidstilbud øker. I fritiden utvikles de personlige preferanser på et fritt grunnlag, nettopp fordi den enkelte selv bestemmer. Derfor er fritiden sterkt med på å prege den enkeltes framtid. Man velger interesser og aktiviteter, møter nye mennesker og knytter nære kontakter som kan bli viktige utenfor familien. Utviklingen av interesser kan gjerne ta utgangspunkt i venners interesser. Fellesskapet med venner er like viktig som interessene i seg selv (Madsen, 1998). Tor, som er voksen ungdom og bor for seg selv, har gjennomlevd store deler av løsrivningsprosessen fra barndomshjemmet. Han hadde sine interesser ”ferdig pakket” da han fikk menyen. Han opplevde det som en lettelse at et slikt tilbud plutselig var et faktum for ham.

Bjørn er midt i tenårene, og den gjensidige tilknytningen til hjemmet er sterkere. Han ønsket seg dansegruppe, og slik ble det. Hans mor ga et noe mer ambivalent inntrykk. Hun ga uttrykk for at hun ønsket flere tilbud til Bjørn fordi han fortsatt satt mye inne alene, mens Bjørn derimot mente at det var tilstrekkelig med trening et par ganger i uka. .

Jon er enda yngre, i småskolealderen. Her ble menyen diskutert i fellesskap med foreldrene, hvilket er helt naturlig, i den alderen. Jon hadde flere actionpregete ønsker. Når valget falt på en ikke-offensiv motorsport var det nok et kompromissresultat. Men likevel, Jon har godtatt det uten protester.

6.3 Sosial inkludering og selvtillit

En grunnleggende faktor i sosial inkludering er selvtillit. Det å ha mot nok til å tørre å bli sosialt inkludert, og ”farene” det medfører. En kan risikere at en blir snakket om, mobbet, ikke er ”usynlig” lengre, at folk har forventninger til deg, og at du har en mening i gruppen. Alt dette kan være fryktelig skremmende for en person som ikke har opplevd å bli sosialt inkludert i en gruppe før. Mange har kanskje lav selvtillit på grunn av ensomhet, ingen følelse av tilhørighet, få venner, ingen struktur i hverdagen osv. Grunnene til lav selvtillit kan være mange og varierte hos forskjellige mennesker.

Det å få føle en tilhørighet til en gruppe kan for mange øke selvtilliten enormt, uten at de nødvendigvis betegnes som sosialt inkludert i gruppen. En bruker kan for eksempel godt ha en følelse av å være inkludert i gruppen selv om det sett utenfra ikke virker slik. Hvis denne personen har liten erfaring med å være en del av en gruppe kan utbyttet av å ”bare” være en slags tilskuer i gruppen være like så godt som å være et fullverdig medlem av gruppen, men etter en tid bør det jo forsøkes på en slags framdrift i forhold til sosial inkludering. Dette kan igjen sees i forhold til VSR-teori, om at når et menneske står i fare for devaluering, må en verdsette den sosiale rollen gjennom iverksetting av bestemte begreper. Brukerne i prosjektet er devaluert i og med at de ikke var inkludert i de gruppene som ville være naturlig for dem å være deltaker i, og dermed kunne ha en følelse av å ha liten kontroll over seg selv. Gjennom prosjektet fikk brukerne selv bestemme hva de hadde lyst til å drive med, og dermed fra første stund ble verdsett for den sosiale rollen de hadde. Dette med å verdsette brukeren på forskjellige måter, og å få være en del av et ordinært fritidstilbud må kunne sies å bygge opp selvtilliten til brukeren fra første stund. Likevel må det passes på, så en ikke ”syr puter under armene” deres, slik at når prosjektet er ferdig skal de fungere som en del av gruppen, og takle ”den harde virkelighet” som kommer etterpå. Prosjektet klarer dette meget bra, og spesielt i forhold til støttekontaktordningen, hvor brukeren kanskje identifiserer seg med støttekontakten og ikke som en del av et sosialt nettverk.

Som nevnt er selvtillit en viktig faktor i prosessen mot å bli sosialt inkludert, og et viktig virkemiddel i dette er ”empowerment”. I ”Fritid med bistand” har man fått til endringer for brukeren på flere nivåer, som igjen søker å utvikle brukerens evner til å handle for å bedre det sosiale miljø rundt denne. Gjennom å legge til rette en positiv ramme rundt brukeren i et ordinært miljø, gjør en brukeren i stand til å bygge opp selvtilliten, som igjen gir brukeren

evnen til å bli sosialt inkludert. Alle som ble intervjuet synes selv at de hadde fått venner og er positive til det som har blitt gjort for dem i aktiviteten, noe som avspeiler at ”empowerment”-delen til en viss grad er vellykket så langt.

6.4 Tilretteleggerrollen

En svært viktig del av prosjektet ”Fritid med bistand” er tilretteleggerne. Dette er personer som fungerer på nesten samme måte som den tradisjonelle støttekontakten. Forskjellen er at tilretteleggeren er en person som er en del av et sosialt felleskap i en fritidsorganisasjon eller en fritidsaktivitet. Dette er altså en person med kompetanse innenfor det organisasjonen driver med. Tilretteleggeren kan være lederen av denne organisasjonen, et annet medlem, eller en person som på annen måte er tilknyttet organisasjonen. Personen som skal være tilrettelegger får tilbud om noe lønn. Den viktigste forskjellen på en tilrettelegger og en ordinær støttekontakt er altså at tilretteleggeren jobber innenfor den fritidsaktiviteten som brukeren skal inkluderes i. Det gjør ikke støttekontakten. Støttekontakten kan være en person uten formell erfaring (jfr. kap 3.5). Både tilretteleggeren og støttekontakten er personer som skal hjelpe brukeren på brukerens premisser. Det er viktig at brukerens ønsker og behov blir prioritert. Gjennom samtaler med både brukere og tilretteleggere har vi fått en følelse av at dette ikke alltid blir prioritert av en støttekontakt. Dette kan kanskje høres litt rart ut, men det vi mener er at når en person blir tildelt en støttekontakt, har denne personen behov for hjelp til å drive med en eller annen form for sosial aktivitet. Det er for så vidt bra at en person kan få hjelp, men problemet dukker opp når personen som trenger hjelp får tildelt en støttekontakt som har andre interesser enn brukeren. Ofte er det støttekontakten som avgjør hva de skal drive med, og hvis ikke interessene da er ganske like, kan brukeren føle seg tilsidesatt. I kapitel 3.5 snakker vi om at det er lovpålagt at en støttekontakt skal hjelpe brukeren til en meningsfull fritid. Men selv om det er lovbestemt, er det ikke alltid det fungerer slik. (jfr. eksempel i kap 3.2). Det er kanskje litt drøyt å si at det alltid er slik at støttekontakten bestemmer, eller at dette alltid er negativt. Faktum er at mange får god hjelp av støttekontaktordningen. Men noen trives ikke med denne ordningen og da er det viktig at det finnes andre alternativ. Om en person vil ha mest igjen for å velge en støttekontakt eller å være deltaker i et prosjekt som ”Fritid med bistand”, kommer selvfølgelig helt an på brukerens behov.

Tilretteleggerne i prosjektet ”Fritid med bistand” mente alle at prosjektet var et ypperlig alternativ til støttekontakt ordningen. Men de var realister, og så at ikke absolutt alle som har behov for støttekontakt kunne hjelpes av prosjektet. Likevel hadde de tro på at mange av dem som trenger denne typen hjelp, ville kunne få dette ved å delta i prosjektet.

Når vi snakket med brukerne om hva de syntes var det beste ved prosjektet ”Fritid med bistand”, fortalte moren til den ene brukeren oss om at hennes sønn hadde fått svært god hjelp av å være en del av prosjektet. Han var blitt inkludert i en klubb som han sannsynligvis ville ha hatt problemer med å bli godtatt i hvis det ikke hadde vært for tilretteleggeren. Hun fortalte oss at dette med en tilrettelegger som allerede er en del av et fellesskap, den dagen han får ansvaret for å hjelpe en ny bruker, er helt fantastisk. Hun mente at fordi tilretteleggeren hadde kompetanse, innenfor den klubben sønnen hennes hadde valgt å bli en del av, sikret dette sønnens ønsker. Ut i fra det tilretteleggerne og brukerne sa om at de hadde stor deltakelse i prosessen med å finne en passende aktivitet, mener vi at det er riktig å si at prosjektet ivaretar brukermedvirkning som et viktig prinsipp.

Den ene av tilretteleggerne fortalte oss at hun syntes det var en stor fordel at hun allerede var miljøarbeider i organisasjonen, før hun fikk rollen som tilrettelegger for ”sin” bruker. Dette gjorde at hun slapp å føle seg som en barnevakt for brukeren. At hun fikk et ekstra ansvar for brukeren mente hun verken var negativt eller at det påla henne ekstra belastning. Heller ingen av de andre tilretteleggerne ga uttrykk for at denne ”ekstra jobben” var noe negativt. De så mer som en berikelse å få delta i prosjektet. De ga alle tre uttrykk for at de selv fikk noe tilbake ved å delta.

Det ene spørsmålet i vår problemstilling gikk ut på om prosjektet har lyktes med å spre informasjon om metoden ”Fritid med bistand”. Derfor var det naturlig at vi snakket med tilretteleggerne om hvilken type informasjon de hadde fått i forkant av sin deltakelse i prosjektet. Alle tre mente at de hadde fått en rimelig god innføring. Det var noe forskjell på hva de hadde blitt fortalt før de sa ”ja” til å være tilretteleggere i prosjektet.

De hadde forskjellige meninger og oppfatninger av hva som var deres oppgaver. Meningene varierte fra tilrettelegger til tilrettelegger. Dette kan være et tegn på at de har fått ulike instruksjoner fra prosjektledelsen. Stort sett har nok ikke denne forskjellen i informasjon hatt så mye å si, men det kunne kanskje være et tips at informasjonen ble noe mer samkjørt før tilretteleggerne sa ja til å delta i prosjektet.

Som tidligere nevnt blir tilretteleggerne tilbudt lønn for sitt arbeid, men ingen av de tre tilretteleggerne som vi snakket med tok i mot lønn. Dette mener vi er et tegn på at tilretteleggerne ikke gjør denne jobben for å profitere på den selv. De tar jobben som en utfordring og ikke som en belastning. En av tilretteleggerne fortalte oss at han brukte mer tid på ”sin” bruker enn det han behøvde i forhold til den kontrakten han hadde skrevet med prosjektet. Dette viser tydelig at tilretteleggerne er engasjert, og vi tror dette er et viktig poeng for å lykkes.

Tilretteleggerne hadde litt forskjellige meninger om hvor vidt det at prosjektet er tidsbegrenset hadde noe å si på deres deltakelse i prosjektet eller ikke. To av dem mente at det at prosjektet var tidsbegrenset ikke var til hinder for måten de arbeidet på, mens den tredje vi snakket med mente at de tre månedene som de hun og ”hennes” bruker var blitt tildelt var for liten tid og at det virket negativt både på henne og brukeren. Grunnen til de ulike svarene kan være at brukerne har forskjellige behov. Derfor er det viktig at hver bruker blir individuelt vurdert, slik at de som har behov for det kan få lengre tid i prosjektet. Dette blir også gjort. De tre brukerne vi har hatt kontakt med hadde alle ulik tidsramme for sin deltakelse i prosjektet. Det er svært positivt og ytterst nødvendig at prosjekt har vært villig til å gi hver bruker en individuell vurdering. Det vil føre til at hver bruker får den oppfølgingen og hjelpen som han eller hun trenger. Den ene av de tre tilretteleggerne ga uttrykk for at han var litt usikker på hva som kom til å skje når prosjektet var over for den enkelte brukeren. Han snakket om at mer oppfølging var ønskelig. Dette var også et ønske som ble ytret av en av de andre tilretteleggerne. Det kan være et alternativ å gradvis avslutte samarbeidet mellom bruker og tilrettelegger i stedet for å avslutte det brått ved en bestemt dato. To av tre tilretteleggere var enige om at det burde være en obligatorisk oppfølging av brukerne etter at prosjektet var avsluttet. Ved denne oppfølgingen vil det kunne bli avdekket om brukeren har behov for mer hjelp eller om han har fått det han behøver for å kunne bli sosialt inkludert i organisasjonen. Alle tilretteleggerne var litt skeptiske og spente på hva som kom til å skje når prosjektet ble avsluttet. Men ingen av de tre ga uttrykk for at de kom til å kutte kontakten med brukeren den dagen selve prosjektet trekker seg ut av organisasjonen. Så lenge brukeren selv ville være en del av organisasjonen, ville brukeren komme til å ha kontakt med sin tidligere tilrettelegger, men etter hvert vil kontakten selvfølgelig bli mer lik den kontakten tilretteleggeren har med de andre medlemmene i organisasjonen. Dette viser igjen det engasjementet disse personene føler for prosjektet.

6.5 Brukermedvirkning

Våre informanter har det til felles at de opp gjennom barne- og ungdomsårene har hatt lav sosial deltakelse. Årsakene til dette er nok litt forskjellig, men de har alle hatt behov for hjelp til å øke graden av mestring. Høyere mestringsgrad fører til høyere grad av verdsetting fra omgivelsene. Sentralt i denne hjelpefunksjonen står tilretteleggerne, som har en viss mulighet for tilrettelegging av miljøene, samtidig som de kan bedre mestringsevnen hos brukerne. Egen følelse av mestring er viktig, anerkjennelse fra venner og jevnaldergrupper er også sentralt. De fleste som er sosialt devaluert opplever varierende grad av segregering. Segregering dreier seg om å bli bortvalgt av andre (Kristiansen 1993). Anerkjennelse fra venner og jevnaldergrupper reduserer risikoen for slik segregering.

Det har vært sentralt for oss å få fram hvordan deltagerne selv opplever sin situasjon. En annen årsak til at vi tok med tilretteleggerne som informanter var at vi antok de kunne gi oss ei viss "krysspeiling" på forholdet mellom egen forståelse og virkeligheten.

Den første brukeren vi intervjuet var Tor. Han valgte på eget grunnlag hva han ville drive med. Han og tilretteleggeren er enige om at det var et svært godt valg. Tor finner glede i å følge rytmen i klubben, den gir ham struktur i hverdagen. Tor gir uttrykk for at han føler seg som en del av miljøet i klubben. Riktignok antyder han at han nok ønsker mer samvær med sin nye kamerat, men Håkon forklarer dette med at det ikke er så vanlig med sosial omgang blant medlemmene utenom samlingene. Kampsporten utgjør ennå bare et interessefellesskap, ikke et miljøfellesskap. Håkon sier han holder strenge rammer for oppmøte, og avhold fra rusmisbruk. Denne disiplinen har ikke voldt noen problem for Tor, som på sin side gir uttrykk for en viss glede over å være i stand til å møte trenerens krav. Håkon gir overfor oss uttrykk for en smule usikkerhet angående Tors følelse av inkludering, mens Tor selv gir uttrykk for at han føler seg inkludert.

På grunn av Jon unge alder, er hans medvirkning rimeligvis på et annet nivå. Han får hjelp til mestring og til å oppleve gleden over å lykkes. Han blir sett av alle de andre i gruppen, han får agere på samme arena som de andre, og mestringsfølelsen øker for hver treningsøkt. Tilretteleggeren sier at han er som en maskot for de større guttene. Han hadde ønsket seg en større kjøredning, men nå er han sprekkferdig av stolthet over den nye, som er større enn

begynnerdoningen, og motorsport er blitt kjempekult. ”Stashet” opp i sin kjøredress, sammen med de andre gutta i klubben, er det ingen tvil om at han får følelsen av tilhørighet.

”Bare det ikke regner”, sier Odd (tilretteleggeren). ”Da blir det glatt- og vanskelig. Og det er fortsatt veldig irriterende å mislykkes, spesielt på en dårlig dag. Da er det godt at oppgavene fordeles av en kyndig person. Målet er, tross alt, å bygge opp selvtillit.”

Bjørn er midt i tenårene, og er en ungdom som ikke kan fordra å ha barnevakt (jfr. kap. 3.5). Han ville inn i en dansegruppe, og det kom han. Riktignok i en gruppe der han ikke kjente noen, og som muligens var en smule mer avanserte enn han. Han var vel avhengig av noe diskret ”pushing” fra tid til annen for å følge opp, både på det psykiske og det materielle plan. Det virker imidlertid som om Anna har klart å finne den gylne balansen mellom nærhet og distanse i sin rolle som tilrettelegger. Han etterlyser henne når hun trekker seg lengre unna. Men så ble han forflyttet inn i et miljø der han var bedre kjent. Der fant han gamle venner, og da hadde Bjørn ”guts” nok til å være med å etablere ei ny gruppe der de trente dansing. Det var tydeligvis ikke noen ulempe at dansingen var mindre avansert i den nye gruppen. Kanskje ble det mer likeverdige relasjoner i den nye gruppen. Anna sier i alle fall at det virker som om tilhørigheten er sterkere der. Det var denne gruppen som trakk da han kom i tidsnød under intervjuet.

Blant våre informanter virker det som om at de yngste har hatt størst glede og nytte av å kunne velge blant flere tilbud for å finne noe interessant som hele oppvekstnettverket kunne støtte. Det virker nærliggende å anta at en rikere meny ville kunne gi flere brukere en større mulighet til å gjøre et lykkelig valg. Alle har fått engasjere seg og utvikle større mestringsevne i de ferdigheter de selv ønsket, og i eget tempo.

Et sentralt spørsmål knyttet til brukermedvirkning er følgende: Hva når vedkommende ikke er i stand til, eller ikke viser interesse for å ivareta sine egne behov, interesser eller muligheter. Kan det være en tanke å innføre ”faktisk brukermedvirkning” ved å legge føringer på hvordan brukermedvirkning skal praktiseres når tjenester planlegges, vedtæs og gjennomføres. I vår undersøkelse er det ikke framkommet opplysninger om slike forhold. Der løsrivelsesprosessen fra foreldre/pårørende ikke er fullført, kan det vanskelig tenkes at noen skal gripe inn for å sette i gang en løsrivelsesprosess.

6.6 Informasjon

Informasjon er noe som gjerne blir tatt som en selvfølge. Det er antagelig vanskelig å finne fagfolk som vil hevde at informasjon er uvesentlig i sosialt arbeid. Samtidig er det mange som i praksis neglisjerer eller undervurderer informasjonsbehovet. Derfor har det vært viktig for oss å sette fokus på informasjonsaspektet.

”Fritid med bistand” har definert informasjon og undervisning som et hovedtiltak. Når vi leser beskrivelsen av tiltaket, får vi imidlertid et inntrykk av at dette hovedsakelig handler om informasjon og undervisning overfor personer og instanser som kan tenkes å bruke metoden i sitt arbeid. Dette er helt klart et viktig aspekt for prosjektet. Dersom prosjektet og metoden ikke blir markedsført, vil det for det første ikke være mulig å finne brukere som metoden kan prøves ut overfor. For det andre vil det ikke være mulig å videreføre metoden etter at prosjektperioden er over.

Ut fra prosjektbeskrivelsen og ut fra den informasjonen vi har fått fra prosjektlederen velger vi å tro at informasjonsaspektet er ment å omfatte mye mer enn bare markedsføring overfor hjelpeapparatet. I prosjektbeskrivelsen er det for eksempel poengtert at *”brukeren, familienettverket, ansatte og frivillige i aktuelle organisasjoner rundt hver bruker vil få tilbud om tilpasset opplæring om VSR-teori og normaliseringstenkning”*. Det betyr for det første at brukeren og eventuelt pårørende må få den informasjon de trenger for i størst mulig grad å dra nytte av metoden. For det andre betyr det at tilretteleggerne og eventuelt andre personer i de aktuelle fritidsorganisasjonene må få informasjon og opplæring slik at de i størst mulig grad blir i stand til å tilrettelegge forholdene for sitt nye medlem.

Noen mennesker har et nærmest umettelig behov for informasjon. Andre når raskt et metningspunkt der de ikke lenger er i stand til å absorbere mer informasjon. Det kan ofte være problematisk å avgjøre hva slags informasjon det er behov for, hvor mye informasjon som skal gis, og ikke minst hvordan informasjonen skal formidles.

Tilretteleggerne er normalt ressurssterke mennesker som kan gi uttrykk for sitt behov for informasjon. Likevel må det etter vår oppfatning ikke tas for gitt at de faktisk gjør det. Det er bare et tett og nært samarbeid mellom prosjektet (det vil i praksis si prosjektlederen) og tilretteleggeren som kan sikre at behovet for informasjon blir dekket.

Brukerne og eventuelle pårørende er ofte i en helt annen situasjon. Både deres evne til å motta informasjon og deres evne til å gi uttrykk for sitt informasjonsbehov kan være sterkt redusert. Det vil likevel alltid være behov for mye informasjon. Dette stiller strenge krav både til prosjektlederen og til tilretteleggeren.

”Fritid med bistand” legger stor vekt på brukermedvirkning og ”empowerment”. Informasjon er etter vår oppfatning et avgjørende element både for å oppnå reell brukermedvirkning, og for å mobilisere makt (”empowerment”) hos brukeren (jfr. kap. 3.2). Det vil være vanskelig å ta aktivt del i beslutninger dersom brukeren ikke har kunnskap om hva beslutningen egentlig dreier seg om. Likeledes vil det være umulig å mobilisere makt hos brukeren dersom han eller hun ikke har kunnskap om hvordan denne makten kan brukes, og kanskje ikke minst hvorfor det er viktig å søke denne makten. Ved mangel på informasjon kan det være kort avstand til en avmaktssituasjon, og vanskelig å komme i en maktsituasjon. På den andre side er det viktig å være klar over at det også kan være vanskelig å ta aktivt del i beslutninger og å mobilisere makt dersom brukeren ”drukner” i informasjon. Når ”Fritid med bistand” snakker om ”tilpasset opplæring”, viser det at prosjektet er opptatt av denne problematikken, og viser også at ”informasjon” ikke oppfattes som et entydig begrep.

I samtalene med de tre brukerne og de tre tilretteleggerne har vi stilt noen spørsmål om deres behov for informasjon om prosjektet og om metoden. Det er helt klart at de tre brukerne har ulik kunnskap om hva de er med på. Dette har kanskje hovedsakelig sammenheng med at de er i forskjellig alder. Det er stor forskjell på hva en gutt i småskolealder behøver å ha kunnskap om i forhold til hva en tenåring eller en ung mann i begynnelsen av 20-årene har behov for. Selv om vi ikke har spurt i detalj om deres kunnskap, har vi et bestemt inntrykk av at de ut fra sin livssituasjon har stor kunnskap om hva de er, eller har vært med på. Det som kanskje er enda mer klart er at de gir uttrykk for at de ikke mangler informasjon.

Vi tror at dette for det første har sammenheng med prosjektlederens evne til å formidle kunnskap og til å ”se” behovet for informasjon. Det kan imidlertid like mye ha sammenheng med egenskaper ved brukerne. Våre informanter er valgt ut fra vårt ønske om å finne brukere som kan være i stand til å reflektere både over sin egen situasjon, eventuelt sitt barns situasjon, men også over andres situasjon. Det betyr at våre informanter antagelig er mer kunnskapsrike enn den gjennomsnittlige brukeren i prosjektet.

I forhold til tilretteleggerne handler det etter vår oppfatning ikke bare om å informere om hva "Fritid med bistand" er, og hvilke teorier metoden bygger på. Det handler kanskje like mye om å motivere tilretteleggerne til å bruke metodikken overfor "sin" bruker. Det er tilretteleggeren som har den jevnlige kontakten med brukeren, og som i realiteten utfører den største og viktigste delen av tilretteleggingsarbeidet. Vi møtte tre engasjerte tilretteleggere som var veldig motiverte for den oppgaven de hadde tatt på seg. Den ene av tilretteleggerne ga til og med uttrykk for at han kunne tenkt seg å slutte i sin jobb for å gå inn i et slikt prosjekt på heltid. Det var kun en av tilretteleggerne som ga uttrykk for behov for mer informasjon. Vi tror at dette egentlig ikke handlet om manglende informasjon, men heller om et generelt ønske om å få all tilgjengelig informasjon.

(Kap 7. De kommunale samarbeidspartnerne erfaringer med prosjektet er tatt ut)

Kapitel 8 Refleksjon, oppsummering og konklusjon

Som siste års studenter hadde vi store forventninger til det siste semesteret av flere grunner. Selvsagt, det var det siste semesteret, og like selvsagt, vi hadde ingen eksamen. Det vi glemte var at å skrive en individuell fordypningsoppgave, drive med prosjektarbeid og lete etter jobb var meget krevende.

Prosjektarbeidet var spennende av mange grunner. Det var nytt for oss og vi valgte selv tema ut fra det faktum at vi hadde interesse for feltet. Det skulle vise seg at det ble mer krevende enn først antatt. Vi tror ikke at vi undervurderte omfanget av arbeidet. Men vi innser at vi gjerne snublet litt i diskusjoner om valg av metode og arbeidsformen generelt.

Vi valgte som før beskrevet å bruke både kvalitativ og kvantitativ metode, med undersøkelse av brukere, tilretteleggere og samarbeidspartnere. Dette viste seg å være en vanskelig jobb. Vi fikk blant annet ikke inn svar fra alle respondentene til den kvantitative undersøkelsen. Vi mangler fem svar, selv om noen av disse etter purring sa at de ville sende svar pr. post. Det er naturlig at vi spør oss selv om grunnen til at vi ikke har mottatt disse. Vi er i en læringssituasjon og har trukket mange og gode erfaringer via dette. Men noe av det vi undrer oss over er det faktum at vi ble lovet et svar, men så skjer ikke det. Muligens er respondentene misfornøyde med spørreskjemaet. Dette er absolutt legitimt. Muligheten var imidlertid til

stede for at de kunne gi konstruktiv kritikk via det faktum at vi ringte dem opp. Dermed kunne vi rettet opp en del feil, og kanskje presentert bedre data. Vi har likevel fått mye informasjon som vi har forsøkt å presentere i denne rapporten, og vi takker alle som har bidratt. Vi mener fremdeles det er av stor betydning at man får kartlagt holdningene til sentrale aktører i kommunen holdninger til prosjektet. Skal det bli en del av den kommunale handlingsplanen må de også ha tro på at dette vil lykkes.

Alle våre intervjuobjekt , brukere, tilretteleggere og pårørende har gitt oss positive tilbakemeldinger fra de fleste sider ved prosjektet. De langt fleste har vært positive, til dels svært positive. Underveis har vi også blitt gjort kjent med avbrutte forhold mellom brukere og prosjektet. Undersøkelsen har ikke hatt fokus på å gå i dybden på hva som var årsakene i hvert enkelt av disse situasjonene. Den som tar mål av seg til å trene opp selvbestemmelse og brukermedvirkning hos andre, må være forberedt på å bli valgt bort. Det var kanskje ikke ”Fritid med bistand” som var det riktige valget.

De fleste valg har et visst utviklingspotensiale for velgeren. Det er en viktig basis for prosjektet.

Prosjektledelsen har gitt uttrykk for at det neppe er realistisk å anta at der finnes et ”hokus-pokus formular” som løser alle problem, og vi er enige i det. Undersøkelsen har heller ikke hatt fokus på å skille mellom hva som skyldes normale utviklingstrekk for barn og ungdom, og hva som kan tilskrives prosjektets påvirkning. Resultatene har i alle fall tydeliggjort for oss at de normale utviklingsprosesser har hatt gode vekstvilkår i de forhold der bruker har funnet seg til rette i prosjektet.

Er målet nådd?

I problemstillingen vår stiller vi først spørsmål om i hvor stor grad prosjektet så langt har lyktes i å spre informasjon og kunnskap om metoden ”Fritid med bistand”. I følge respondentene i den kvantitative undersøkelsen har de fått tilstrekkelig informasjon og kunnskap om metoden. Også tilretteleggerne og brukerne vi intervjuet synes at de har fått tilstrekkelig informasjon, men var åpne for ytterligere kunnskaper om metoden og prosjektet.

Det andre spørsmålet vi stiller i vår problemstilling er: I hvor stor grad har prosjektet så langt har lyktes med å gi et tilbud til mennesker som har behov for å bli sosialt inkludert. Når vi

snakket om dette med tilretteleggerne, sa to av dem at ”deres” brukere var blitt inkludert i den fritidsaktiviteten som de hadde begynt med. Den siste tilretteleggeren vi var i kontakt med sa at ”hennes” bruker ikke var blitt helt inkludert i fritidstilbudet enda, men at han ville ha stor mulighet for å bli det hvis han fikk noe mer oppfølging og tilrettelegging. Alle de tre brukerne vi snakket med hadde selv en opplevelse av å selv være inkludert. Dette viser jo at prosjektet langt på vei ser ut til å ha nådd sitt mål om å tilrettelegge et fritidstilbud for mennesker som ikke på egenhånd klarer å bli inkludert i en organisasjon.

Både tilretteleggerne og brukerne var enige om at dette var et prosjekt som fungerte. Måten hjelpen ble tilrettelagt på hjalp brukeren til å bli inkludert i et sosialt miljø. Vi opplever det slik at de tre tilretteleggerne vi har snakket med har klart å inkludere ”deres” bruker i stor grad. De har lagt forholdene tilrette slik at brukerne selv har fått det inntrykket at de er inkludert og godtatt i et sosialt miljø, og det er for oss helt klart at noen av dem faktisk er inkludert. At alle de tre brukerne vi har snakket med føler at de er blitt en del av en helhet, viser at prosjektet har kommet langt. Det har i stor grad klart å inkludere de brukerne vi har vært i kontakt med sosialt. Prosjektet har vært med på å hjelpe brukerne til å få en bedre livskvalitet.

Prosjektet har etter vårt skjønn så langt lykkes med å spre informasjon og kunnskap om metoden ”Fritid med bistand”. Prosjektet synes også å ha lykkes med å gi et tilbud til mennesker som har behov for hjelp til å bli sosialt inkludert.

